

Turistička ponuda Sisačko moslovačke županije

Čihor, Renato

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:941991>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

RENATO ČIHOR

**TURISTIČKA PONUDA SISAČKO –
MOSLAVAČKE ŽUPANIJE**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

RENATO ČIHOR

**TURISTIČKA PONUDA SISAČKO –
MOSLAVAČKE ŽUPANIJE**

Završni rad

JMBAG:0303065350, redoviti student

Studijski smjer: Turizam

Predmet:

Znanstveno područje:

Znanstveno polje:

Znanstvena grana:

Mentor / Mentorica: izv. prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, kolovoz 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

UVOD.....	1
1. ZEMLJOPISNI POLOŽAJ I OSNOVNE KARAKTERISTIKE SMŽ	2
2. TURIZAM	4
2.1. Turizam u Sisačko-moslavačkoj županiji	5
2.2. Sisak	6
2.2.1. Veliki Kaptol	6
2.2.2. Stari Grad.....	7
2.3. KUTINA.....	9
2.3.1. Vinski dvor	9
2.3.2. Galerija muzeja Moslavine i utvrda Auschovo	9
2.3.3. Muzej Moslavine	10
2.4. BANOVINI I TUROPOLJE	12
2.4.1. Lekenik.....	13
2.4.2. Petrinja.....	13
2.4.3. Topusko	15
2.4.4. Letovanić.....	16
3. TURISTIČKI POTENCIJALI SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE	19
3.1. SWOT analiza.....	22
3.2. Cikloturizam	25
ZAKLJUČAK	29
Literatura.....	30
Popis ilustracija	31

UVOD

U današnje vrijeme u svijetu je jedan od najzastupljenijih načina promoviranja neke zemlje turizam, te njegova ponuda i sami sadržaj. Svojom ponudom i sadržajem Hrvatska privlači turiste iz svih zemalja svijeta, te tako stvara svoj unikatan proizvod i nova radna mjesta. Značajka turizma vidi se u svjetskim razmjerima te nam govori da se gospodarstvo temelji na turizmu koji još nije zabilježio negativnu stopu rasta, a Hrvatska prednjači u samom primjeru iskorištavanja kapaciteta turističke ponude kao temeljnom pokretaču cijelog gospodarstva. Mnogi ljudi, što strani, što domaći, znaju za turističku ponudu koja se temelji na suncu, moru i pijesku. Međutim, u kontinentalnoj Hrvatskoj, gdje sunca i mora nema, ponuda se temelji na nekim novim, i za strane i za domaće turiste, sadržajima koji na specifičan način upotpunjavaju njenu ponudu. Moderno društvo sve više teži nesvakidašnjim iskustvima, sportskoj rekreaciji, te uživanju u prirodi i društvu, te je to dobra naznaka pokretača širenja ruralnog, sportskog i eko turizma. O samoj ponudi kontinentalne Hrvatske, konkretno Sisačko – Moslavačke županije više će riječi biti u nastavku ovog rada.

Sisačko – Moslavačka županija obuhvaća Posavinu, Banovinu, Moslavinu, te dijelove Korduna i Slavonije. Njezin povoljni prometno – geografski položaj omogućava iznimno dobru povezanost sa ostalim dijelovima Hrvatske, kao i susjednim zemljama.

U ovom radu koristile su se metode istraživanja, analize i sinteze, i statistička metoda kao temelj pronalazaka i istraživanja podataka koje su se obrađivale kroz završni rad, dok se metodom klasifikacije i deskripcije pokušava referirati na ciljne dijelove tržišne ponude u smislu turizma kao jednog od osnovnih pokazatelja rasta gospodarstva. Metodom istraživanja prikupljeni su podaci o destinacijama, a samom analizom istih podataka upotrijebila se i metoda studija slučaja gdje se dodatno istražio cikloturizam i ruralni turizam kao pozitivna karakteristika razvoja gospodarstva i turizma.

1. ZEMLJOPISNI POLOŽAJ I OSNOVNE KARAKTERISTIKE SMŽ

Smž nalazi se na južnom dijelu središnje Hrvatske na području gdje se dotiču Panonska i Gorska Hrvatska. Županije koje okružuju Smž su Zagrebačka, Karlovačka, Bjelovarsko – Bilogorska, Brodsko – Posavska i Požeško – Slavonska, a na jugu graniči sa susjednom državom Bosnom i Hercegovinom. Obuhvaća Posavinu, Banovinu, Moslavinu, te dijelove Korduna i Slavonije koje su poznate po svojem povijesnom značaju i izričaju.

Smž se prostire kroz površinu od 4468 km², te u strukturi ukupne površine najveći udio zauzima poljoprivredna površina (52%), zatim šumska zemljišta (44%) i 4% neplodne površine. Takva povoljna struktura zemljišta predstavlja važan gospodarski resurs za SMŽ.

Smž može se podijeliti u 3 geografske cjeline:

1. Gorska područja (Područja Zrinske, Trgovske, Petrove, te dijelovi Moslavačke gore, kao i Žumberačke gore)
2. Brdsko – brežuljkasta područja (Banovina, Moslavina, Vukomeričke gorice i Psunj)
3. Riječna područja i ravnice (Kupa, Sava, Odra, Lonja, Una, ravnice Posavine i Pokuplja)

Županija se sastoji od 19 jedinica lokalne samouprave (7 gradova i 12 općina). Najveći grad u Smž je Sisak, koji je ujedno i administrativno – teritorijalno sjedište županije.

Hrvatska je prema NUTS podijeljena u tri razine, čija je podjela usuglašena sa EUROSTAT-om, čime je Hrvatska podijeljena na dvije statističke regije.

NUTS 1 – Republika Hrvatska

NUTS 2 – Kontinentalna i Jadranska Hrvatska

NUTS 3 – Županije i Grad Zagreb

Smž pripada statističkoj regiji Kontinentalne Hrvatske (NUTS 2).

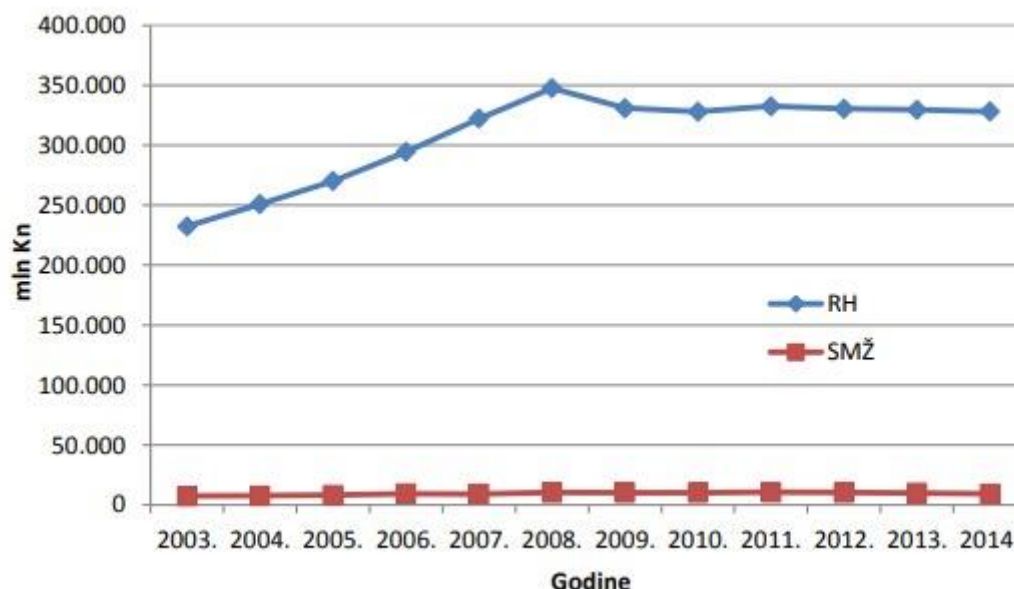
Europska komisija pridaje iznimnu važnost NUTS podjelama zbog lakšeg praćenja razvoja projekata kao i njihovu provedbu. Podjela regija prema NUTS kriterijima vrlo je važna za učinkovito praćenje povlačenja sredstava iz fondova Europske unije.

NUTS klasifikacije odnosno posebni sustav za utvrđivanje i klasifikaciju prostornih statističkih jedinica u Europskoj uniji, sukladno kojem je cijeli njezin teritorij podijeljen na nekoliko razina prostornih jedinica ili cjelina, služi kao podloga za provođenje Kohezijske politike EU. Sredstva Kohezijske politike odnosno ulaganja iz strukturnih fondova, u novom financijskom razdoblju Europske unije 2014. – 2020. Usmjereni su prema tri skupine europskih regija, kako slijedi:

- Manje regije čiji je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU
- Regije u tranziciji čiji je BDP po stanovniku između 75% - 90% prosjeka EU
- Razvijene regije čiji je BDP po stanovniku viši od 90% prosjeka EU

Prema indeksu razvijenosti SMŽ uvrštena je u prvu skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske. Konkretno, indeks razvijenosti za SMŽ iznosi 48,5%.¹

Grafikon 1. Kretanje BDP-a u SMŽ i RH 2003. - 2014.

¹ Strategija razvoja turizma Sisačko – moslavačke županije za razdoblje 2014. – 2020.

2. TURIZAM

Značaj turizma kao jedne od najpotencijalnijih gospodarskih grana očitava se kroz njegove doprinose lokalnom razvoju. Osim što je turizam svake godine u porastu utječe i na brojne druge ekonomske aktivnosti. Svaki dio puta nekog proizvoda ili usluge dobiva na posebnom značaju ako se kroz njega promovira turizam i odnos prema turistu. Premda razvoju u turizmu velikim dijelom pridonose međunarodne velike kompanije njime se uglavnom bave mala obiteljska gospodarstva. Mala obiteljska gospodarstva proširivanjem svoje ponude turističkim elementima utječu na lokalni razvoj nekog mjesta, naročito na područjima koja prolaze urbanu obnovu i prilagođavanje poslovanja kako bi privukli brojne turiste iz stranih zemalja.

Moderni globalni turistički trendovi stavljaju poseban naglasak na pojavu sve više selektivnih oblika turizma kao protuponudu prema masovnom turizmu koji je specifičan za turistički razvijene zemlje Mediterana. Hrvatska kao jedan od glavnih primjera kako se iskorištava mediteranski položaj u svoju ponudu sve više uvrštava i one manje poznate oblike turizma, od kojih ćemo navesti samo neke koji se na specifičan način prilagođavaju i razvijaju u samoj SMŽ.

Vrste turizma:

- Kulturni turizam
- Ekoturizam
- Ruralni turizam
- Zdravstveni turizam
- Gastronomski turizam
- Obalni, pomorski i turizam na unutarnjim vodama
- Sportski turizam
- Obrazovni turizam
- Vjerski turizam

2.1. Turizam u Sisačko-moslavačkoj županiji

Hrvatska kao jedna od najatraktivnijih destinacija na Mediteranu se u zadnjih desetak godina može pohvaliti sa porastom interesa za manje poznate oblike turizma poput ekoturizma, ruralnog turizma ili pak sportsko – rekreacijskog turizma. Naime, sve veći broj turista temelji svoje boravljenje u nekoj destinaciji na istraživanju lokalne ponude i tajni koje mogu otkriti samo lokalni stanovnici. Iz tog razloga je također povećana i ponuda smještajnih kapaciteta u manjim sredinama, otvorene su mogućnosti zarade za male poduzetnike i obiteljska gospodarstva.

Sisačko-moslavačka županija svojim prirodnim i kulturnim, te povijesnim bogatstvima je itekako atraktivna na tržištu.

Upravo očuvanost prostora, rijetka naseljenost županije i očuvana tradicijska graditeljska baština daju velike razvojne mogućnosti u razvoju selektivnih oblika turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji, od kojih se neki već uspješno razvijaju, poput zdravstvenog turizma, lovnog turizma, seoskog i ruralnog turizma, cikloturizma, eno i gastroturizma. Specifični oblici turizma su posebna skupina turističkih kretanja uvjetovana određenim, dominantnim turističkim motivima koji turističkog potrošača pokreću na putovanje u destinaciju čija turistička ponuda svojim sadržajima omogućuje da potrošač ostvari svoje interese.²

Novi, odnosno selektivni oblici turizma, kako se navodi u strategiji razvoja, prepoznati su kao skupina turističkih proizvoda na kojima se treba temeljiti rast i razvoj sustava turizma Hrvatske. Iako Sisačko-moslavačka županija još uvijek nedovoljno iskorištava svoje kapacitete i resurse, u posljednjih nekoliko godina bilježi se rast, osobito smještajnih kapaciteta, ali isto tako i samih dolazaka te noćenja. Letimičnim pogledom na budućnost treba svakako naglasiti pozitivan stav lokalne zajednice i samouprave u ostvarenju županije i njenih lokaliteta kao atraktivne i poželjne destinacije za mnoge posjetitelje koji još nisu upoznati sa blagodatima prirode i društva. Stanovništvo Sisačko-moslavačke županije pozdravlja porast broja turista, kao i noćenja, sami svjesni ljepote kojom su okruženi i koju su voljni pokazati i otkriti svakom posjetitelju. Mnoge ljepote kriju se upravo u lokalnim raritetima koji su manje poznati, a samim time i manje oštećeni, jer ipak se radi o prirodnim bogatstvima.

² Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014. – 2020.

Neke od tih prirodnih bogatstava je narod s vremenom oblikovao kako bi im služio u korist šire zajednice, ne obazirući se na rast i razvoj turizma koji se događao oko njih.

Turističke osobitosti Sisačko-moslavačke županije koje ju čine različitim od drugih regionalnih destinacija su: termalno lječilište Topusko, Park prirode Lonjsko polje, milenijska povijest Siska, povijesna baština Vojne krajine i turskih ratova, osebujno i svjetski vrijedno drveno graditeljstvo, sakralna arhitektura, bogata lovna i ribolovna područja, zaštićena prirodna područja, vrhunska gastronomska i vinska ponuda. Tu jedinstvenost i autentičnost potrebno je njegovati i razvijati kako bi Sisačko-moslavačka županija postala prepoznatljivom na domaćem i međunarodnom turističkom tržištu.³

2.2. Sisak

Sisak je "glavni" grad Sisačko – moslavačke županije, bogate turističke ponude i velikog broja hotela te gastronomskih objekata. Smješten na priobalju rijeke Save, pogodan je za razvitak turizma na unutarnjim vodama, te svojom bogatom poviješću veliki je predvodnik kulturnog turizma. Turističke osobitosti grada Siska koje ga čine drugačijim od ostalih gradova u županiji su: milenijska povijest Siska, povijesna baština Vojne krajine i turskih ratova te različite manifestacije i događanja.

2.2.1. Veliki Kaptol

Veliki Kaptol je jedan od najvrednijih primjeraka arhitekture klasicizma u Sisku; građen 1830.g.; u zgradi je 1839.g. izvedena prva kazališna predstava na hrvatskom jeziku štokavskog narječja, "Juran i Sofija" I. K. Sakcinskog. Ili „Turci pod Siskom“. Veliki Kaptol nalazi se na Trgu bana Josipa Jelačića u samoj blizini Starog mosta. Od 2009. godine sjedište je biskupije u Sisku. Zaštitnik grada Siska je sisački biskup i mučenik sveti Kvirin. Nedaleko od Velikog Kaptola nalazi se i mali kaptol koji je jedan od najstarije zidanih kuće u 18 stoljeću te je nedavno postao sjedište Turističke zajednice Sisak.

³ Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije 2014. – 2020.

Slika 1. Veliki Kaptol

Po starim zapisima prvi drveni most na rijeci Kupi izgrađen je daven 1862. Godine te je spojio “Vojni” I “Civilni” Sisak tj. lijevu I desnu obalu rijeke Kupe. 1934. Godine izgrađen je zidani most, koji postaje jedan od simobola grada, a Sisčani ga zovu Stari most. Od 2010. Godine most je zatvoren za promet svih vozila težih iznad dvije tone radi toga što je građen od tradicionalnih sisačkih materijala, opeke I kamena koje su s vremenom I lagano propale ali je I dalje prometan za sve ostale vrste vozila te pješaka I biciklista. Najljepši I najpoznatiji način dolaska na “Stari most” je hodom najpoznatijom šetnicom grada Siska uz rijeku Kupu, šetnicom Slave Striegla. Ona je žila kucavica grada, mjesto za priču, druženje I okrijepu u nekom od brojnih kafića.

Slika 2. Stari most sa šetnice Slave Striegl

2.2.2. Stari Grad

Stari grad je tvrđava iz 16. st. pod kojom se odigrala Bitka kod Siska 22. lipnja 1593. Stari grad je izgrađen 1544., u svrhu obrane grada od Turskih nasrtaja. Tvrđava je

spomenik nulte kategorije. Od Starog grada do centra Siska ima cca dva kilometra cestom ili kilometar i pol šetnicom. Danas se tamo nalazi muzej, koji prikazuje povijest tvrđave, ali i Siska. Taj je muzej čuvar više od tri tisuće godina stare povijesti grada. Stalni postav muzeja privlači mnoge posjetitelje. Osim muzeja, u sklopu tvrđave se nalazi restoran, jedno od omiljenih mjesta održavanja vjenčanja, krštena te maturlnih zabava. Također Stari grad je mjesto održavanja Viteškog turnira koji se održava svake godine od 2003. u znak pobjede nad turcima na zadnjoj crti obrane u tvrđavi "Stari grad".

Slika 3. Stari grad

Iskopina ostataka starorimske arhitekture vidljivi jugozapadni bedem s kulom s kraja 2. I početka 3. stoljeća, unutar bedema ostatci žitnice sagrađene početkom 4. Stoljeća. Iskopine Siscije su vidljive I na nekim drugim mjestima u blizini arheološkog parka, upravo pisajući ovaj završni naišli su arheolozi na novu iskopinu u gradu Sisku. Desetke metara dalje svake godine se organizira manifestacija "Sisački sajam cvijeća". Sajem cvijeća je 2002.

Slika 4. Arheološki park

Slika 5. Sajem cvijeća

Godine u Velikom kaptolu prepoznat od strane turističke zajednice grada kao zanimljivi turistički project, te se održava odonda do dan danas.

2.3. KUTINA

Kutina mali grad udaljen svega 70 kilometara od glavnog grada Zagreba. Smješten je na ograncima Moslavačke gore, te na rubu Lonjskog polja koje je jedno od najvećih močvarnih područja u ovom dijelu Europe. Pod ograncima Moslavačke gore protežu se vinogradi po kojima se još od davnina sade i obrađuju razne vrste vinove loze.

2.3.1. Vinski dvor

Zamišljen kao središnje i početno mjesto kutinske i moslavačke eno – gastronomske ponude, otvoren je 2002. godine kao izložbeni i arhivski prostor u kojem se mogu održavati razna vinske priredbe. Skupine koje posjećuju Kutinu i njene znamenitosti redovito barem jednu večer provedu uz predstavljanje moslavačkih vina. Moslavina je domovina triju izvornih sorti grožđa od kojih se dobiva vino moslavac, dišeća ranina (belina) i, među njima najpoznatiji i najkvalitetniji, škrlat kojeg je pedesetih godina prošlog stoljeća opisao i afirmirao agronom Lujo Miklaužić. Škrlat daje krasno bijelo vino s laganim slatkastim okusom u svojoj polusuhoj varijanti.

Posljednjeg vikenda u svibnju Dvor je domaćin Izložbi vina koja se u Kutini održava od 1994. godine, te se po broju izlagača i izložaka svrstava među najveće u Hrvatskoj, a jedina je izložba izvornih hrvatskih sorti. Zidovi Vinskog dvora oslikani su sa nekoliko motiva. Akademski slikar Predrag Lešić, rođeni Kutinjanin naslikao je vinskog boga Bacchusa, a najpoznatiji vinski brijeg Ilovčak djelo je Želimira Šiška. Masivna hrastova ulazna vrata izrezbarena su vinskim motivima posebno prikazima tradicijskog načina dobivanja vina, te lozinim listovima i grozdovima. Izrezbarena je i tzv. Vinogradska ptica čvorak koja voli obrstiti grozdove te godina izrade vrata i uređenja Vinskog dvora 2001. godine. Time je Vinski dvor posta prvi od moslavačkih objekata važnih za vinarstvo i vinogradarstvo uređenih u 21. st., a način na koji je uređen odražava veliku želju za očuvanjem tradicije i nasljeđa predaka koji su stoljećima uzgajali lozu na plodnim obroncima Moslavačke gore.

2.3.2. Galerija muzeja Moslavine i utvrda Auschovo

Nedaleko od Vinskog dvora nalazi se jednokatna palača sagrađena početkom 20. st., a pripadala je obitelji Ausch. Godine 1983. dodijeljena je Muzeju za potrebe galerije.

Najvrijedniji dio stalne zbirke darovali su mnogi umjetnici, te Republički fond za kulturu između 1970. – 1980. godine. Među 700 djela umjetnika 20. st. zastupljeni su:

Joso Bužan, Ferdinand Kulmer, Ivo Kalina, Stipe Sikirica, Kruno Bošnjak, Zlatko Kauzlarić Atač, te mnogi drugi. Najviše je djela darovao akademski slikar Ivan Milat, a 1972. zbirka je obogaćena radovima Rudolfa Donassya (1919. – 1966.), prvog akademskog slikara rođenog u Kutini.

Na obali rijeke Kutinice u vrijeme neposredne turske opasnosti, u 15 i 16. stoljeću postojala je manja utvrda od hrastovih balvana i kolaca s kamenim i ciglenim ojačanjem temelja. Prema istraživanjima nalazila se oko 450 metara od Galerije. Unutrašnji bedem bio je okružen jarkom širine oko 20 metara ispunjenim vodom iz Kutinice. Da je Kutina u doba najveće turske opasnosti imala izvanrednu stratešku važnost svjedoči činjenica da postoje arheološki ostatci na samom kraju današnje Radičeve ulice na južnoj periferiji grada i Turskog stola u šumi pored bazena u istočnom dijelu Kutine.

2.3.3. Muzej Moslavine

Nekadašnji ladanski dvorac grofova Erdody i Steiner sagrađen je sredinom 18. stoljeća i među najstarijim je objektima u Kutini. Barokna je to pravokutna kurija (feudalni dvor sa sudištem), s malim trijemom iznad ulaza na istočnom pročelju. Izvorni, barokni izgled zgrade izmijenjen je prilikom obnove 1895., kada je kurija dobila izgled koji neznatno promijenjen do danas. Kurija je spašena od rušenja upravo osnivanjem muzeja. Prvotna ideja bila je da se napuni eksplozivom i da se sruši ostatak feudalizma umjesto da se u njega ulaže kako bi se obnovio.

Slika 6. Muzej Moslavine u Kutini

Kao Muzej revolucije i arhiv osnovan je 1960. godine, da bi u kasnijem periodu proširio svoju djelatnost na arheologiju i etnologiju. Galerijski odjel otvara se 1972. godine gdje se danas kriju arheološki nalazi iz triju vremenskih razdoblja: prapovijesti, antike i razvijenog srednjeg vijeka. Ostaci su pronađeni na području Moslavine i dijelova Posavine i zapadne Slavonije. Karte, fotografije i originalni predmeti predstavljeni u kulturno – povijesnom odjelu predstavljaju gospodarski, politički, kulturni i vjerski život Moslavaca i Kutinjana. Najstariji predmeti potječu iz 5. tisućljeća prije Krista. Etnografska zbirka svjedoči o bogatoj ostavštini, tradicijskoj kulturi, alatima i drugim pomagalicama potrebnima kod obrednih radnji i blagovanja.

Godine 1790. spominje se da je nastojanjem župnika i kanonika Antuna Pozejevića te županijskog suca Dragutina pl. Odobašića sagrađena školska zgrada. Školu su polazila djeca iz svih okolnih sela, pa i udaljenosti do 12 kilometara. Kasnije je izgrađena i druga zgrada, iz čijeg je učilišta na Crkvenom brijegu znanje steklo brojno stanovništvo Kutine. Sve do 1875. školu je polazila samo muška mladež. Poslije prvog svjetskog rata postupno se otvara Viša pučka škola, a kasnije se nastava odvija u Osnovnoj i Građanskoj školi. Poslije drugog svjetskog rata jedna zgrada služi osnovnom obrazovanju, a u drugoj je niža gimnazija. Sve do 1964. godine bila je ovo jedina škola u Kutini.

Uz brojne učitelje tu je službovao i jedan od najpoznatijih hrvatskih književnika za djecu Mato Lovrak (1899. – 1974.). Često, kada bi učenici napustili nastavu ostao je sam u razredu, te zanesen razmišljao o njihovim postupcima. Za jednog boravka u

Kutini sa sjetom je prokomentirao: „Više sam nego siguran, već su tada uz čvoruge na glavicama malih Kutinčana kao posljedice nestašnih igara nastajali obrisi za moje knjige, pa tako i onu Družba Pere Kvržice.“ Danas najstarija škola u Kutini nosi njegovo ime.

Nakon protjerivanja Turaka 1687. godine postupno se vraća hrvatsko stanovništvo, a i doseljenici iz drugih zemalja Austro – Ugarske. U kanonskim vizitacijama iz 1710. godine spominju se zidovi i toranj porušene crkve, vjerojatno crkve Svih Svetih koja se spominje 1364. godine. Tijekom restauratorskih radova 2007. otkriveni su do tada neistraženi temelji. Godine 1729. započela je gradnja današnje crkve. Radovi na gradnji crkvene lađe potrajale su 20 godina. Glavni oltar postavljen 1746. godine arhitekturnog je tipa s vrlo bogatim ornamentima i brojnim skulpturama. Kao i većina u ovom dijelu Hrvatske građen je u drvetu, a poslije je mramoriziran. Vrlo vrijedna su i dva bočna oltara; sv. Petra i Žalosnoga Krista, te dvije stilski autohtone barokne ispovjedaonice iz 1761. godine. Iste godine postavljena je i propovjedaonica, vrhunsko djelo Franje Antona Strauba. Predpostavlja se da su naručitelji bili grofovi Erdody. Godine 1765. propovjedaonica je obojana i pozlaćena. Smatra se jednom od najljepših iz tog vremena na sjeverozapadu Hrvatske. Posebnu pozornost pljeni anđeo, trubač na ogradi stupa doljnog dijela. Svojim stavom i gracioznim držanjem prstiju uzoran je primjer kasno barokne skulpture. Zidovi su potpuno oslikani interpretacijama biblijskih tema, a autor Joseph Gorner se i osobno potpisao 1779. godine, kada je završio ciklus na velikoj kompoziciji svoda.

2.4. BANOVINI I TUROPOLJE

Pod obroncima Zrinske gore u živopisnoj Banovini isprepletenoj brojnim rijekama, potocima, termalnim izvorima i izvorima pitke vode, utrt je put bana Josipa Jelačića koji je vodio kroz nizinsko i ravno Turopolje prema Zagrebu i dalje. Budući da je ova pokrajina u povijesti bila jedina pod upravom hrvatskog bana, nazvana je Banovinom. Preciznije, od 1595. godine uz naziv Pokupska, rabio se i Banska krajina, da bi nakon diplome cara Leopolda, od 1703. za cijelo područje između Kupe i Une prevladavao naziv Banska krajina. Ovaj naziv rabljen je sve do ukinuća krajiških pukovnija 1873., otkada se to područje naziva BANSKO OKRUŽJE, sve do konačnog razvojačenja Vojne krajine 1881., otkad se u pravilu rabi naziv Banovina.

Nastala su brojna sela, zaseoci, općine i gradovi koji obiluju povijesnom i etnografskom baštinom, te ostacima sakralnih građevina.

2.4.1. Lekenik

Jedan od najbitnijih događaja za povijest Lekenika jest uručivanje carskog dekreta glinskom pukovniku Josipu Jelačiću o njegovu imenovanju za bana Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 25. ožujka 1848. godine. Krenuvši prema Zagrebu, odlučio je pristati u odmorište u Lekenik, gdje mu je i uručen carski dekret od strane poštara Josipa Klempaja koji je do dana današnjeg ostao zabilježen kao glasnik sretna i ponosite vijesti za bana Jelačića.

2.4.2. Petrinja

Petrinja se kao urbano naselje postupno formira izvan stare turske utvrde iz 1592., a njezin nagli razvoj počinje u 18. stoljeću. Zbog svog strateškog položaja 1753. Petrinja postaje vojno i upravno središte Banske krajine, a 1777. dobiva carske povlastice kao vojni komunitet. Najznačajnija građevina je stan generala Banske brigade koja se najčešće spominje kao Generalija. Zgrada Generalije je danas prenamijenjena u zgradu Općinskog suda.

Uređenje trga, danas Strossmayerovog šetališta započela je krajem 18. stoljeća, kada su napravljeni i najznačajniji urbanističko – arhitektonski zahvati u tom dijelu grada. Trg je početkom 19. stoljeća služio kao sajmište i paradni trg za obilježavanje raznih manifestacija i značajnih događaja u gradu. Strossmayerovo šetalište zaštićeno je 1969. godine i danas pripada kategoriji spomenika parkovne arhitekture. Ističu se lipe ilirike zasađene u vrijeme Napoleonove ilirije do 1809. do 1813. i razno ukrasno bilje i egzote. Parkom dominira župa svetog Lovre, koji je inače i zaštitnik grada Petrinje. Crkva je izgrađena 1780., a u potpunosti je uništena u Domovinskom ratu 1992. godine, a nova je izgrađena po načelu faksimila u razdoblju od 1996. do 2000. godine.

Slika 7. Crkva sv. Lovre sa parkom ispred

Rijeka Kupa i grad Petrinja vezani su brojnim povijesnim događajima, a Kupski most predstavljao je svojevrsnu graničnu razdjelnicu između Civilne i Vojne Hrvatske u vrijeme Banske krajine sve do 1783. Kupa je između Bresta i Petrinje prvi put premoštena 1594., a konstruirani metalni most sa dva luka koji je otvoren 1898. srušen je u vrijeme Domovinskog rata krajem rujna 1991., a novoizgrađeni je svečano pušten u promet 4. svibnja 1998.

Hrastovička gora je sjeverozapadni izdanak Zrinske gore, u koju je oštro usječena dolinom rječice Petrinjčice, a na njoj se nalazi mnoštvo okamina mekušaca i školjki koje žive samo u slanoj vodi, što potvrđuje da je gora nekada zadržavala more (Panonsko more). Zahvaljujući prirodnim i kulturno – povijesnim znamenitostima, selo Hrastovica i Hrastovička gora postale su popularno izletišta za ljubitelje prirode. Uspostavljene su planinarske staze i biciklističke rute koje vode iz središta Hrastovice, gdje se nalazi crkva sv. Bartola, kroz kestenovu šumu s brojnim izvorima pitke vode do najvišeg vrha Cepeliša (416 metara) sa novouređenim planinarskim domom. Inače, selo Hrastovica prvi se put spominje 1206. u darovnici hrvatskog kralja Andrije II., te se kroz povijest često spominje. 12. veljače 1905. u Hrastovici je održana prva skupština Hrvatske pučke seljačke stranke koju je predvodio Stjepan Radić.

2.4.3. Topusko

Topusko se kroz povijest spominjalo još od 13. stoljeća, a najznačajniji početak razvoja spominje se u 19. stoljeću kada su započeta brojna istraživanja i ispitivanja termalnih izvora. Nalazi se na samoj granici Korduna i Banovina, uz tok rijeke Gline i između Petrove i Zrinske gore, a dobro je prometno povezana sa većim gradovima u blizini; Glina, Petrinja, Sisak, Karlovac i Zagreb. U neposrednoj okolini Topuskog nalaze se brojni izvori pitke vode od kojih je najpoznatiji Jelačićevo vrelo, gdje je ban osobno, često u svojim pohodima rado posjećivao vrelo, te se ono kasnije po njegovom naređenju uredilo zajedno sa okolišem. Ono po čemu je Topusko poznato su termalni izvori. Postoje tri glavna i nekoliko manjih, te izbijaju na površinu sa dubine od 1500 metara i vulkanskog su podrijetla.

Slika 8. Top Terme Topusko

Termalne vode u Topuskom su po kvaliteti među najboljima u Europi, a može se pohvaliti i blatnim kupkama tzv. Cretne ili Tresetne kupke, kakvih ima još samo u Češkoj.

2.4.4. Letovanić

Letovanić “selo pokraj Kupe” se nalazi u SMŽ I jedno je od napoznatijih mjesta u županiji. Radi svoje pozicije uz rijeku Kupu, koja protječe kroz selo I povoljnih klimatskih uvjeta u ljetnim mjesecima je odlična turistička destinacija za ljude koji žele uživati u prirodi koja ga krasi uz rijeku I u samoj rijeci koja u ljetnim mjesecima idealne temperature I niskog vodostaja te je tako prigodna za kupaće da se bave različitim aktivnostima.

Osim po rijeci Kupi Letovanić je poznat po svojoj tradiciji I očuvanju starih objekata. Tako se u samom centru nalazi stara kapelica Sv. Fabijana I Sebastijana. O njoj se spominje već 1729. Na groblju da bi 1771. Bila podignuta nova kapela za koju je uporabljena stara građa, a također I slikane kasete stropa. Građena je kao jednodoborna građevina s poligonalnim svetištem u širini broad I vitkim tornjićem nad pročeljem. Nad ulazom je drveno pjevalište, a pod je popločan opekom. Unutrašnjost je svođena koritastim svodom. Mali barokni oltar je prenesen iz stare kapele, a na njemu je slika sv. Sebastijana i kipovi sv. Roka i sv. Florijana te drvene, barokne kanonske tablice. Iza oltara je drveno raspelo koje možda potječe iz 17. st. Početkom 20. st. kapela je izvana letvana i prežbukana, a povećani su i prozori. Tom je obnovom uklonjen I stari tabulat. U novije je vrijeme ispred ulaza pridodan trijem, dok su fasade vraćene u prvotno stanje.

Slika 9. Kapelica sv. Fabijana i Sebastijana

Kapelica je u dobrom građevnom stanju. Trajno je zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske.

Nedaleko od kepelice sv. Fabijana i Sebastijana boravi jedan ugledni čovjek, voditelj HKUD "Poculica" Letovanić I dobitnik prestižne nagrade koja se dodjeljuje udrugama ili pojedincima za doprino lokalnoj zajednici zbog promocije i očuvanja kulturne baštine, profesor Božidar Škofač. Nagradu je zalužio radi aktivnog višegodišnjeg sudjelovanja u očuvanju kulturne baštine svoga zavičaja na području graditeljske tradicijske baštine, etnografskog predmeta, kao i zaštiti nematerijalne kulturne baštine. U razdoblju od 2005. do 2014. na vlastitoj je parceli obnovio 5 drvenih zgrada: 3 katnice, 1 prizemnicu te krušnu peć i radni atelijer, koristeći uglavnom svoja financijska sredstva. Također je otkupio i obnovio najstariju kuću u selu izuzetne vrijednosti, monumentalnu drvenu katnicu "Vukčevu hižu" iz 1763. godine. Nakon obnove opremio ju je pripadajućim inventarom te ju je 2014. stavio u funkciju cijelog sela. Jedna od najvećih privatnih etnografskih zbirki u Hrvatskoj upravo je zbirka Božidara Škofača, čije je formiranje započeo u rodnoj kući s naslijeđenim predmetima starog pokućstva. Zbirka danas broji više od 5.000 predmeta i zaštićeno je kulturno dobro Republike Hrvatske. Među etnografskim predmetima posebno se ističu bogati uporabni tekstil i raskošne nošnje. Dio zbirke je otvoren za javnost i do danas ju je razgledalo oko 10.000 ljudi.

Slika 10. Vukčeva hiža

Također, 1975. godine osnovao je KUD „Poculica“, u kojem je do danas ostao koreograf i umjetnički voditelj, a mogu se pohvaliti sakupljanjem izvornih napjeva,

Slika 11. Unutrašnjost jedne od hiža u sklopu Etnografske zbirke

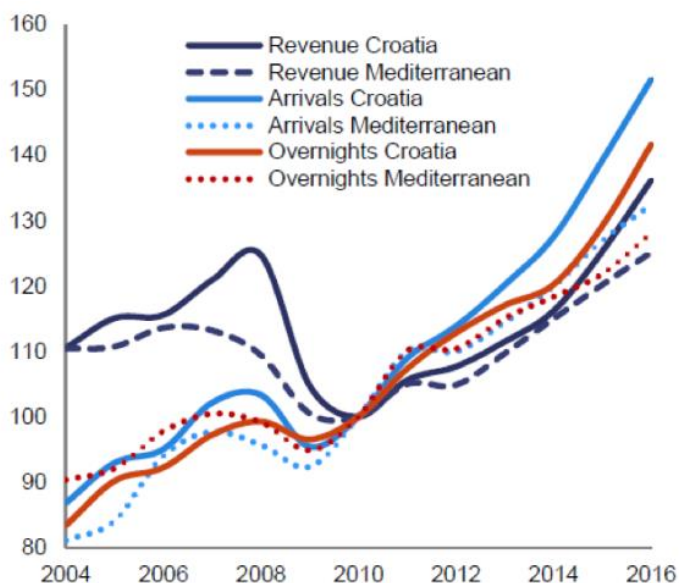

običaja kao i načina odijevanja za pojedine prigode kako bi ih mogli autentično prezentirati.

3. TURISTIČKI POTENCIJALI SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE

U zadnjih nekoliko godina Hrvatska bilježi konstanti porast u turizmu te je time nadmašila kvantitativni prosjek mediteranskih zemalja kao što su Cipar, Grčka, Malta i Španjolska.

Slika 12. Dolasci, noćenja i prihodi od stranih gostiju u Hrvatskoj i zemljama sjevernog Mediterana (2010.=100)

Izvor: www.arhivaanalitika.hr

Navodi se kako su visoka sezonalnost, ograničena turistička ponuda i niske prosječne cijene neke od glavnih karakteristika hrvatskog turizma koji je tipični predstavnik modela „sunca i mora“: koncentriran je na obali, gosti ostaju relativno dugo i dolaze uglavnom u ljetnim mjesecima. U tom smislu hrvatski turizam nije iznimka – iako mediteranske zemlje imaju puno za ponuditi u vidu povijesne i kulturne baštine, većina gostiju dolazi kako bi uživala u toploj klimi i priobalnim prirodnim atrakcijama. Ipak, nigdje u EU nema takve izražene sezonalnosti kao u Hrvatskoj. U 2016. je čak 75% noćenja turista ostvareno u srpnju, kolovozu i rujnu.⁴

Mnogi stručnjaci i analitičari pribojavaju se stagnacije u hrvatskom turizmu. Svaka zemlja čiji turizam ima sezonalni oblik dolazi do točke zasićenja od strane turista i zbog toga joj opada popularnost, prihodi, stabilna zaposlenost, itd. Iako je Hrvatska ograničena sa vremenskim prilikama i neprilikama, pošto je ipak sezonalnost

⁴ Studija o hrvatskom turizmu sastavljena od strane stručnjaka Europske komisije

osnovna karakteristika turizma kod nas, primjećuje se pomicanje granica te iste sezonalnosti otvaranjem novih mogućnosti za one posjetitelje kojima sunce i more predstavljaju najmanje zanimljivu sponu ponude neke zemlje. Razvijanjem selektivnih oblika turizma u manjim i srednjim gradovima i mjestima, od kojih Sisačko-moslavačka županija vrvi, otvaraju se nove mogućnosti pružanja usluge te se utire put razvijanju turizma koji će opstati i izvan sezone. Ono čime se Županija najviše ponosi je bogata višestoljetna tradicija življenja i građenja koja je kroz mnoge bitke i ratove uspjela opstati sve do danas.

Slika 13. Turistička ponuda Sisačko-moslavačke županije

Poljoprivreda, ratarstvo i vinogradarstvo su pomogli ljudima da svoja znanja i vještine prenose na generacije i time čuvaju i njeguju tradiciju i kulturnu baštinu.

Tablica 1. Dolasci i noćenja u 2017. i 2018. godini

Država	Dolasci		Noćenja		Broj turista	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Hrvatska	18.457	21.443	58.193	81.033	18.738	21.690
Njemačka	1.828	2.308	4.523	6.368	1.832	2.311
Poljska	3.923	1.275	4.249	1.500	3.923	1.275
Slovenija	1.645	1.688	3.799	4.470	1.653	1.692
Bosna i Hercegovina	1.430	1.562	3.734	3.678	1.437	1.585
Italija	1.202	1.561	2.652	3.539	1.210	1.561
Austrija	1.109	1.122	2.212	1.989	1.109	1.134
Srbija	630	649	1.335	1.655	630	651
Francuska	448	609	958	1.107	451	609
Ostali	6.496	7.887	12.403	15.027	6.503	7.891
Strani turisti:	18.711	18.661	35.865	39.333	18.748	18.709
Domaći turisti:	18.457	21.443	58.193	81.033	18.738	21.690
UKUPNO:	37.168	40.104	94.058	120.366	37.486	40.399

Ova tablica nam nudi prikaz turističkog prometa po državama za 2017. i 2018. godinu na području Sisačko – moslavačke županije.

Domaći turisti su najzastupljeniji u kontinentalno hrvatskoj u obje godine, te su države bivše Jugoslavije među najvećim eminentima. Uspoređenje dviju godina uočavamo da turizam u SMŽ ima blagi porast, tj. povećao se broj dolazaka, noćenja i turista. To se može pridodati povećanju pažnje na smještaj za turiste, poboljšanju infrastrukture te boljem oglašavanju.

U Županiji je trenutačno registrirano preko 49 turističkih seljačkih gospodarstava koja osim usluge smještaja gostu mogu pružiti autohtoni doživljaj Sisačko-moslavačke županije kroz ponudu hrane, kušanja vina na vinskih cestama i posjete vinskim podrumima, vožnje čamcima, bicikliranja, sportsko-rekreacijskih sadržaja ili terena, pješaćenja, razgledavanja etno-zbirki, ribolova, promatranja ptica i sl., ispunjavajući očekivanja i mlađih i starijih posjetitelja i to kroz sva godišnja doba. Gostu se može ponuditi i planinarenje kao način i stil življenja i doživljavanja: odlazak u prirodu i boravak na čistom gorskom zraku, nepoznata odredišta, upoznavanje ljekovitih trava, gljiva, plodova prirode, ali i kao aktivan način odmora budući da bavljenje planinarenjem pospješuje fizičko i psihičko zdravlje. Planinarenje na području Sisačko-moslavačke županije moguće je na Zrinskoj i Petrovoj gori, Hrastovičkoj gori i Moslavačkoj gori.⁵

⁵ Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014. – 2020.

Tablica 2. Kapacitet smještaja prije ulaska u EU

SUBJEKTI		2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	9/2013.
SELJAČKA DOMAĆINSTVA	Broj subjekata	4	8	14	17	19	28	50	65	49
	Broj kreveta	16	29	63	77	77	108	166	180	100
DOMAĆINSTVA GRADANA	Broj subjekata	21	22	32	30	33	37	42	43	45
	Broj kreveta	127	125	141	141	147	167	186	188	191
UKUPNO SUBJEKATA		25	30	46	47	52	65	92	107	94
UKUPNO KREVETA		143	154	204	218	224	275	352	368	291

Izvor: Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020.

Ulaskom u Europsku uniju otvorila su se mnoga vrata koja vode prema fondovima i poticajima kako bi se pokrenulo i motiviralo lokalno stanovništvo da ulože u svoje objekte i ostvare dobit pružanjem nekih od usluga turizma. U svakoj manjoj sredini bilježi se i osjeti porast ponude smještaja i usluga koje pružaju poseban doživljaj i ugođaj onome tko se odluči istražiti neotkrivene, nepoznate i minimalno atraktivne ljepote prirode, povijesti i kulturne baštine.

3.1. SWOT analiza

Razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije naglašava kako je ključ postizanja uspjeha u prepoznatljivosti destinacije Županije kao brenda suradnja svih sudionika u turizmu. Pošto je turizam jedan od glavnih grana koje potiču rast i razvoj gospodarstva bitno je naglasiti da se u Županiji radi na unapređenju postojećih, ali i razvitku novih ponuda selektivnog turizma. U nastavku je priložena SWOT analiza Razvojne agencije koja marljivo radi na povećanju konkurentnosti ponude, kao i samom razvitku turističke zajednice, što lokalne, što regionalne. Temeljni cilj SWOT analize polazi od pretpostavki za mogućnosti razvoja u budućnosti, iz kojih izolira one čimbenike koji predstavljaju snage za razvoj, odnosno slabosti, te uzima u obzir stanje i trendove iz šireg okruženja i na taj način definira potencijalne razvojne prilike, odnosno prijetnje koje proizlaze iz analize.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Povoljan geostrateški položaj u odnosu na emitivna tržišta ✓ Dobra prometna povezanost i dostupnost ✓ Brojne prirodne, povijesne i kulturne atrakcije ✓ Postojanje geotermalnog potencijala za korištenje u zdravstvene svrhe ✓ Dobra ekološka očuvanost ruralnog prostora, rijeka i močvarnih staništa ✓ Postojanje obrazovnih institucija koje nude programe obrazovanja za zanimanje iz sektora turizma ✓ Iskustvo u pripremi i provedbi turističkih i ostalih projekata financiranih iz EU fondova ✓ Postojanje tradicije u poljoprivredi, vinarstvu, poduzetništvu i obrtu ✓ Autentičnost tradicionalnih manifestacija, gastronomije i nematerijalne kulturne baštine ✓ Turizam prepoznat kao razvojni potencijal županije – postojanje aktivnih mjera poticanja razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nedovoljno valorizirana turistička traktivna osnova ○ Nepostojanje koncepta sustavnog ulaganja u integriranu marketinšku komunikaciju ○ Slabo razvijeni turistički posrednici – incoming turističke agencije i turoperatori ○ Nedostatni smještajni kapaciteti za veće grupe posjetitelja ○ Kvaliteta i kvantiteta prateće turističke infrastrukture (naglašen problem slabog pristupa internetu i mobilnim mrežama) ○ Nedovoljna profesionalnost i nerazvijeni kapaciteti pružatelja usluga u turizmu <ul style="list-style-type: none"> ○ Nezadovoljavajuća struktura – prevladavaju jednodnevne posjete turista bez noćenja ○ Ograničeni izvori financiranja za investicije u turizmu ○ Pomanjkanje kvalitetnih sadržaja ponude specifičnih oblika turizma
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ✓ razvoj specifičnih oblika turizma – specijalizacija turističke ponude prema ciljnim segmentima ✓ korištenje izvora financiranja iz EU fondova ✓ potencijal blizine Zagreba kao turističke destinacije i receptivnog tržišta koje privlači velik broj turista ✓ razvoj prometne infrastrukture – dovršetak izgradnje autoceste A11, modernizacija željezničke pruge i uređenje plovnih puteva 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ekonomska kriza – slaba platežna moć stanovništva i smanjenje investicije ○ porast konkurencije u kontinentalnom turizmu ○ imidž Hrvatske kao isključivo morske turističke destinacije ○ nekoordiniranost aktivnosti nositelja turističke aktivnosti ○ nedefiniran sustav destinacijskog menadžmenta na nacionalnoj razini ○ očuvanje izvornosti i problemi zaštite okoliša – utjecaj turističkih i gospodarskih

<ul style="list-style-type: none"> ✓ online alati podrške za unapređenje turističke ponude i marketing ✓ integracija različitih oblika turističke ponude u jedinstveni turistički proizvod – brendiranje ✓ povezivanje sudionika u turizmu i poticanje suradnje s drugim regijama ✓ poticanje cjeloživotnog učenja i edukacija kadrova u turizmu u cilju podizanja kvalitete ljudskih resursa 	<p style="text-align: center;">aktivnosti na prostor</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ negativan utjecaj pravno – legislativnog okvira ○ depopulacija ruralnih područja i nemobilnost radne snage ○ vidljivi tragovi ratnih zbivanja (minirana područja, ruševine...)
---	--

Izvor: Strategija turizma Sisačko-moslavačke županije 2017. – 2020.

Sisačko – moslavačka županija se svakim danom bori protiv depopulacije ruralnih područja, nemobilnosti radne snage, ekonomske krize te posebne prijetnje za našu državu bori se i danas protiv vidljivih tragova ratnih zbivanja, no usprkos tome iskorištava svoje prilike poticanja cjeloživotnog učenja i edukacije, integracija različitih oblika turističke ponude, razvoja specifičnih oblika turizma te korištenja fondova europske unije. Sisačko – moslavačka županija nalazi svoje snage u povoljnom geostrateškom smještaju, dobroj ekološkoj očuvanosti ruralnog prostora, iskustva u pripremi i provedbi turističkih i ostalih projekata financiranih iz EU fondova te autentičnosti tradicionalnih manifestacija, gastronomije i nematerijalne kulturne baštine te svojom ustrajnošću u boljitak prkosi svojim slabostima nepostojanja koncepta sustavnog ulaganja u integriranu marketinšku komunikaciju, nedostatni smještajni kapaciteti za veće grupe posjetitelja, ograničenja izvora financiranja za investicije u turizmu te poanjkanje kvalitetnih sadržaja ponude specifičnih oblika turizma. Prikazanom swot matricom možemo zaključiti da kao i svaka druga županija usprkos preprekama Sisačko - moslavačka županija teži boljitku i napretku u svim segmentima i područjima bitnim za opstanak.

3.2. Cikloturizam

Kao jedan od najbrže rastućih selektivnih oblika turizma, cikloturizam se sve više razvija u ruralnim područjima zbog okoline koja okružuje biciklističke staze. Mnoge biciklističke staze i rute u Sisačko-moslavačkoj županiji smještene su među najljepšim krajobrazima poput Zrinske gore, doline rijeke Kupa, Sava, Odra i Lonja, te prolaze kroz mala mjesta koja odišu kulturom i baštinom koja se tradicijom prenosi kroz naraštaje. Iako ljudi uživaju u prirodi, bitno je naglasiti da je kultura i baština veliki dio ponude Županije koja između ostalog ima i bogatu povijest. S vremenom se sve više većih gradova uključilo u provođenje operativnog plana za razvoj cikloturizma kako bi podigli razinu svijesti svojih građana i na taj način osvježili ponudu koju trenutno imaju na svom području.

Poseban utisak ostavljaju očuvani ruralni prostori sa tradicijom građenja starih drvenih kuća, jer ipak se cikloturizam odvija na ekološki prihvatljiv način i njegovim širenjem se podiže svijest o ekologiji i njenom očuvanju.

Iz analize osnovnih prednosti i nedostataka Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije mogu se detektirati prilike koje joj se pružaju ukoliko se dodatno naglase i unaprijede dobre strane i istovremeno uklone ključni nedostaci. Budući da velika većina cikloturista dolazi individualno, to znači da bi primjereno uređenje najatraktivnijih ključnih ruta moglo odmah značajno povećati potražnju, posebice korisnika cestovnih i hibridnih bicikala. To bi istodobno pomoglo i agencijama koje se bave organiziranim dolascima cikloturista i destinacijskim menadžment kompanijama, jer bi korisnicima svojih usluga mogle ponuditi atraktivne nove rute. Značajna prilike proizlaze iz činjenice da i Strategija turizma RH do 2020. i Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020. ističu cikloturizam kao jedan od ključnih proizvoda. Time se olakšava dostupnost fondova EU namijenjenih razvoju cikloturizma kao aktivnosti povoljne za okoliš i važne za međusobno povezivanje regija i država članica Unije.⁶

Trenutno u Županiji postoji 25 županijskih i lokalnih biciklističkih ruta koje su duge gotovo tisuću kilometara te su označene i signalizirane. Županija je prepoznala

⁶ Operativni plan razvoja cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2017. – 2020.

potencijal cikloturizma te je u suradnji sa Ministarstvom turizma izradila i usvojila Operativni plan razvoja cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Slika 14. Mjere za poticanje razvoja cikloturizma u SMŽ

MJERA 5.3. POTICANJE RAZVOJA SELEKTIVNIH OBLIKA TURIZMA Razvoj cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji	
KORISNICI	Jedinice lokalne samouprave i turistički subjekti s područja Sisačko - moslavačke županije koji provode cikloturističke projekte
NAMJENA	- trasiranje novih cikloturističkih ruta - uređenje i označavanje starih i novih cikloturističkih ruta - organiziranje cikloturističkih tura - troškovi promocije manifestacije - usluge zaštitarske službe - drugi opravdani troškovi neposredne organizacije cikloturističkih tura - ulaganja u turističku infrastrukturu i opremu za cikloturizam
VRSTA POTPORE	Pomoći unutar općeg proračuna, tekuće donacije, subvencije
INTENZITET I IZNOS POTPORE	Najviši iznos potpore koji se može dodijeliti je 50.000,00 kn Intenzitet potpore: 90 % ukupno opravdanih/prihvatljivih troškova Projekta Neprihvatljivi troškovi: - porez na dodanu vrijednost, carine, uvozne pristojbe i druge naknade - troškovi nagrada i poklona za natjecatelje Temeljem ovoga Javnog poziva svakom pojedinačnom podnositelju prijave može se dodijeliti samo jedna potpora.
KRITERIJI ODABIRA	Kriteriji odabira prijava za dodjelu potpora su: - karakter manifestacije (međunarodna, regionalna, lokalna...) - doprinos projekta razvoju turističke ponude - održivost projekta (procjena pozitivnih učinaka u razmjerno kratkom vremenskom roku, dosadašnja ulaganja) -
PROVEDBA	Županija provodi Javni poziv za dodjelu potpora, župan imenuje Povjerenstvo za provedbu Javnog poziva, donosi Odluku o raspodjeli sredstava na prijedlog Povjerenstva. Korisnik potpore sa Sisačko-moslavačkom županijom potpisuje Ugovor o odobrenim financijskim sredstvima.
REZULTAT	Povećanje broja i dužine cikloturističkih ruta, povećanje turističkog prometa
INDIKATORI	Broj održanih cikloturističkih manifestacija i broj cikloturističkih ruta, broj korisnika cikloturističkih projekata

Izvor: Operativni plan poticanja malog gospodarstva i turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji tijekom 2019.

"Sukladno Operativnom planu, a radi aktiviranja svih dionica na ovom području koji svojim aktivnostima i projektima mogu doprinosti daljnjem razvoju cikloturizma na ovom području, Sisačko-moslavačka županija po prvi put ove godine iz vlastitih proračunskih sredstava sufinancira cikloturističke projekte na ovom području. Vidimo veliku šansu da postanemo jedno veliko središte kontinentalnog turizma, a upravo je cikloturizam jedan od alata. Sljedeći tjedan ćemo 16 turističkih objekata dodijeliti 400.000 kn za razvoj turizma u našoj županiji" (portal, 2018)

Osim postojećih biciklističkih ruta i staza osmišljena je i digitalizirana karta, te mobilna aplikacija sa biciklističkim stazama u Sisačko-moslavačkoj županiji.

U operativnom planu se između ostalog nalazi i plan poticanja malog gospodarstva i turizma u 2019. godini kako bi se stvorilo povoljno i kvalitetno okruženje za rast i razvoj gospodarstva.

Slika 15. Programska područja za razvoj prema Operativnom planu

PROGRAMSKA PODRUČJA			
Razvoj gospodarstva		Razvoj turizma	
Aktivnost/Projekt	Iznos u kn	Aktivnost/Projekt	Iznos u kn
– Kapitalne pomoći za nove investicije u proizvodnji	300.000,00	– Subvencioniranje organiziranja dolaska turista na područje SMŽ	600.000,00
– Subvencije za uvođenje normi i sustava	150.000,00	– Poticanje promocije turističke ponude u SMŽ	1.965.500,00
– Subvencije za poticanje inovacija u poduzetništvu	150.000,00	– Unapređenje turističke ponude SMŽ	400.000,00
– Sufinanciranje manifestacija i promocija	150.000,00	– Sufinanciranje projekata razvoja cikloturizma na području SMŽ	200.000,00
– Očuvanje i razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta	300.000,00		
– Sufinanciranje obrazovanja za potrebe obrtništva	50.000,00		
– Subvencija kamata na poduzetničke kredite	3.000.000,00		
– Razvoj poduzetničke infrastrukture	2.383.680,00		
– Sredstva za poticanje startupova u gaming industriji	300.000,00		

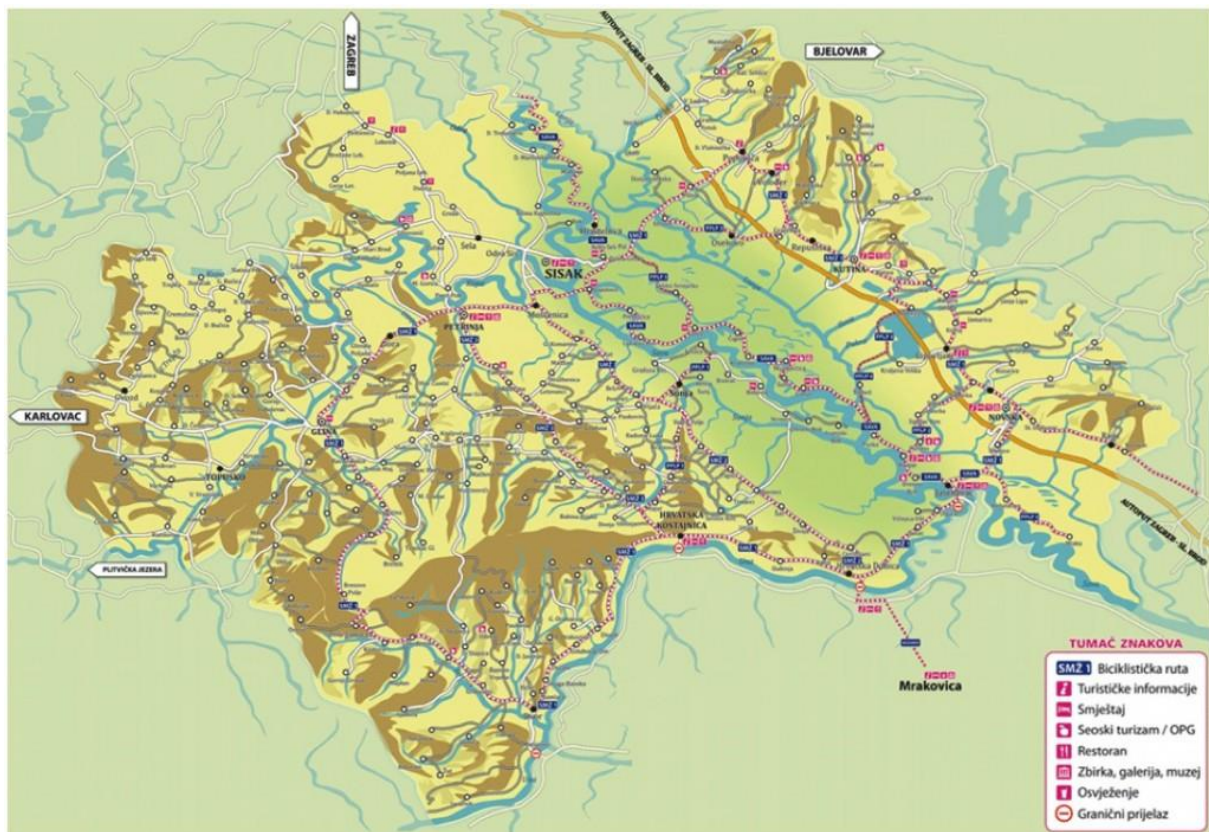
Izvor: Operativni plan poticanja malog gospodarstva i turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji tijekom 2019. godine

Iako je cikloturizam za većinu stanovnika i dalje nepoznanica i ne vide neke koristi od svega toga, Županija si je dala truda napravivši Operativni plan koji jasno zadaje smjernice po kojima bi se trebalo voditi kako bi cikloturizam postao jedan od generatora razvoja turizma, ne samo na teritoriju kontinentalne Hrvatske, između ostalog i Sisačko-moslavačke županije, već i na području cijele Hrvatske. Da bi se to ostvarilo potrebno je slijediti smjernice i realizirati projekte, od kojih su najvažniji:

- Infrastrukturni projekti
- Projekti vezani uz zakonsku regulativu
- Projekti vezani uz edukaciju
- Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude
- Projekti koji se odnose na sustav informiranja i marketing

S obzirom na to je već 2019. i operativni plan vrijedi još ovu i sljedeću godinu, uspio se napraviti pomak, te se uz suradnju sa lokalnom zajednicom i stanovništvom omogućilo ostvarivanje i realiziranje projekata od kojih svakako svi imaju koristi. Svaka lokalna samouprava uključila se u promicanje svijesti o dobrobitima cikloturizma kroz razne edukacije i radionice sa stanovništvom.

Slika 16. Biciklističke rute duž Sisačko-moslavačke županije

Kroz istraživanje podataka za SWOT analizu lako se može doći do zaključka da je županija iskoristila svoje potencijale i prilike za razvijanje specifičnog oblika turizma, te svoj geografski položaj iskorištava na način da promovira određeni način života u ruralnoj sredini. Iako su neke od prijetnji još uvijek slabo analizirane, zasigurno postoji zasebna služba za prepoznavanje potencijalnih rizika koje određene prijetnje mogu uzrokovati i kako se nositi sa time. Svakako kao jedna od najbitnijih prilika za iskoristiti je razvoj prometne infrastrukture odnosno dovršetak izgradnje autoceste A11, modernizacija željezničke pruge i uređenje plovnih puteva koji će uvelike pridonijeti razvoju turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji.

ZAKLJUČAK

S obzirom da je Sisačko-moslavačka županija jedna od najslabije razvijenih i jedna od najsiromašnijih županija u Hrvatskoj, kroz proučavanje podataka o noćenjima i dolascima turista može se reći da je porast kroz godine odredio uzlaznu putanju turizma i njegove ponude. Svake godine se sve više ljudi odlučuje na posjet Hrvatskoj koji isključuje more i plaže, već gledaju da budu što aktivniji na odmoru, što je i sama Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije prepoznala kao potencijal koji bi mogli iskoristiti u svojoj ponudi. Osim što se svake godine registrira sve više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, također se sve više mladih uključuje u razvitak turizma i na taj način uspijevaju povući brojna sredstva iz fondova Europske unije. Županija se naročito ponosi svojim biciklističkim rutama koje su savršen primjer kako kroz aktivni odmor upoznati Lijepu Našu i njezine skrivene kutke koji oduzimaju dah. Jasno je da treba još poraditi na cjelokupnom imidžu, jer kad se prolazi naprimjer kroz grad Sisak, koji je najveći grad i ima veliku turističku ponudu, osjeti se praznina. Mladi ljudi odlaze, a oni koji su ostali žele svoj dio kolača, do kojeg se ne može tako lako doći. Pohvalno je kod županije i njezinog operativnog plana što ulažu sve više sredstava u gospodarstvo, a i sam turizam, jer smatraju da je on glavni pokretač boljitka. Iako je Županija bogata poviješću, kulturom i baštinom, za nju se slabo čuje jer se ostavlja dojam neimaštine. Jedan put bana Jelačića, stari grad Siscia, Vinski dvori, muzej Moslavine, skrivaju iza sebe priču koja ostavlja bez daha svakog onog tko se usudi istražiti i zaljubiti se u prekrasne krajolike Moslavačke, Zrinske, Petrove gore. Svaki obronak pruža zadovoljstvo, a oni koji uživaju u aktivnom odmoru svakako će uživati i u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Ruralni turizam je nešto što se svakako treba više promovirati jer se u malim mjestima najljepše može osjetiti lakoća življenja, okruženost prirodom i njenim bogatstvima, bez gužvi i prometa, a svaki čardak ili kapelica nude priču punu narodnih ili vjerskih običaja. Letovanić, kao svjetski popularno selo, čak i jedno od najljepših u Hrvatskoj, za svoju veličinu ima bogatu ponudu i povijest, što svakako može biti primjer ostalim selima u kontinentalnoj Hrvatskoj.

Literatura

1. https://www.smz.hr/images/stories/gospodarstvo/2018/zrs_smz_2018.pdf
2. file:///C:/Users/JA%20SAM%20CAR21/Desktop/za%20faks%202019/STRATEGIJA_TURIZMA.pdf
3. Kušen, E : „Turizam na seljačkom gospodarstvu“, Hrvatska turistička zajednica i Institut za turizam, 1995.
4. Cetinski, V., Katica D., 1998.god.:“Turizam i održivi razvitak hrvatskog ruralnog područja“, Zbornik radova -Turizma i održivi razvitak hrvatskog ruralnog prostora, TZ Grada Varaždina
5. Službeni glasnik SMŽ br.15/2019.
6. Moslavac, S., Bobovec, A., Mitar, M., Pasarić, D., Bogović, E., Rudić, A. V zagrljaju trsnog gorja (katalog)
7. Turistička zajednica Sisačko – moslavačke županije, Moslavačka vinska cesta
8. Lončarević, J. Sisak : sakralno-turistički vodič. Sisak : Rimokatolički župni ured, 1977.
9. Žužić, K. Turistička promocija regija kao destinacije i njeno značenje za plasman turističkog proizvoda : magistarski rad. Opatija : K. Žužić, 2004.
10. Sisačko jodno lječilište : viđenje razvoja zdravstvenog turizma grada Siska i bliže okolice. // Godišnjak Gradskog muzeja Sisak, (2001), 2 ; str. 261-278.
11. Zelić, B. Sisačko-moslavačka županija : mjesta gdje život ostaje priroda, a događaji postaju povijest = The place where life remains natural and events have become history. Sisak : Županijsko poglavarstvo Sisačko-moslavačke županije : Turistička za jednica Sisačko-moslavačke županije, 2001.
12. Pavlek, Z. Upravljanje proizvodom i markom i čimbenici uspjeha na tržištu : doktorska disertacija. Osijek : Z. Pavlek, 2005.

Popis ilustracija:

Slika 1. Veliki Kaptol	7
Slika 2. Stari most sa šetnice Slave Striegl.....	7
Slika 3. Stari grad	8
Slika 4. Arheološki park	13
Slika 5. Sajam cvijeća.....	8
Slika 6. Muzej Moslavine u Kutini	11
Slika 7. Crkva sv. Lovre sa parkom ispred.....	14
Slika 8. Top Terme Topusko.....	15
Slika 9. Kapelica sv. Fabijana i Sebastijana	16
Slika 10. Vukčeva hiža.....	17
Slika 11. Unutrašnjost jedne od hiža u sklopu Etnografske zbirke.....	18
Slika 12. Dolasci, noćenja i prihodi od stranih gostiju u Hrvatskoj i zemljama sjevernog Mediterana (2010.=100).....	19
Slika 13. Turistička ponuda Sisačko-moslavačke županije.....	20
Slika 14. Mjere za poticanje razvoja cikloturizma u SMŽ.....	26
Slika 15. Programska područja za razvoj prema Operativnom planu	27
Slika 16. Biciklističke rute duž Sisačko-moslavačke županije.....	28
Tablica 1. Dolasci i noćenja u 2017. i 2018. godini.....	21
Tablica 2. Kapacitet smještaja prije ulaska u EU	22